

# Gospodar in gospodinja

LETO 1938

27. APRILA

STEV. 17

## Zajedavci povrtnine

Kakor vse kulturne rastline, tako ima tudi povrtnina vse polno zajedalcev, ki ujedajo vse dele zelenjadnih in drugih vrtnih rastlin. Vsi zajedalci povrtnin se dajo razvrstiti v znani dve skupini: v zajedalce živalskega rodu in v zajedalce rastlinskega, ponajveč glivičastega rodu, ki povzročajo na rastlinah razne bolezni.

Premnoge so sicer te bolezni, ki se pojavljajo na naši povrtnini, vendar pa v količkah ugodnih razmerah ne delajo tolike škode kakor zajedalci iz živalskega rodu. O teh torej, in sicer samo o nekaterih najškodljivejših, nekoliko migljajev in praktičnih nasvetov glede zatiranja.

### 1. Zajedalci na koreninah

Miši so velika nadloga na vrtu. Zanesljivo se jih iznebimo, ako polagamo v rove zrna celio (zastrupljena pšenica), ki se dobe v vseh zalogah kmetijskih organizacij. Pozor, da ne pridejo do njih kure ali kaka druga domača žival!

Voluhar tudi v zelenjadem vrtu ni zaželen gost. V slast mu gredo poleg korenin sadnega drevja posebno korenje, peteršilj, zelena, čebulice od tulipanov, mežkov, gomolji od dalij in razno drugo koreninje. Najuspešnejše ga zatiramo z lovom in zastrupljanjem z mažo celio (celio pasta), ki jo namažemo na izvotleno korenje in polagamo v rove. (Pozor, da se ne zastrupijo prašiči!)

Tudi krta, čeprav je sicer zelo koristen, ne vidimo radi v vrtu, ker nam razrije setve in lepo urejene gredice.

Še hujši od prejšnjih je pa bramar. Žal, da nimamo nobenega popolnoma zanesljivega sredstva za zatiranje. Še najboljše se obnese, ako ga marljivo pobijamo pri obdelovanju zemlje, iščemo junija in julija meseca njegova gnezda in ga lovimo v cvetlične lončke, ki jih razstavimo po vrtnih stezicah zakopane do roba v zemljo in strnemo s palicami, položeni trdno na zemljo. V novjšem času jih zastrupljajo na veliko (n. pr. v

Italiji) z zastrupljenim rižem. To delo je pa nevarno, zlasti za domače živali.

Po nekaterih krajih delajo ogrci (to so ličinke rjavega hrošča) veliko škodo na povrtnini in na drugih vrtnih rastlinah (n. pr. na jagodah, katerih korenine jim gredo posebno v slast). Pokončevanje hroščev in pa skrbno pobiranje ogrcev vse leto ob vsaki priliki, ko zemljo obdelujemo, ali ko jih naletimo pri vsehljih rastlinah, je skoraj edini uspešni način zatiranja. Domači vrt ali manjše njivice obvarujemo pred ogrci, ako v dobi, ko letajo hrošči, pokrijemo zemljišče s slamom, z vejami, ali ako ga v suhem vremenu precej obilno potresemo s kajnitom ali živim apnom. Ako na ta način odvrnemo hrošče od zaleganja, imamo potem 3—4 leta mir pred ogrci.

Hud zajedalec naše povrtnine so strune (ličinke pokaljce), gladke, rjave, trde živalce, ki živijo v zemlji po več let in objedajo korenine, gomolje, repo, kaleča semena itd. Posebno rade spodjedajo solato, vrtajo v krompir in prizadevajo na ta način veliko škodo. Zatiranje ni lahko. Pred vsem jih pokončujemo, ko jih zalotimo na koreninah nasehlih rastlin. Zelo dobro se dajo tudi loviti na koščke krompirja, ki jih zagrebemo plitvo v zemljo in zaznamujemo s palčicami. Ako obdelujemo zemljo ob vročini, ta golazen pogine. Tudi kajnit in živo apno jih preženeta, ako trosimo eno ali drugo teh dveh gnojil par tednov pred setvijo. Kure jih mnogo pokončajo, ako jih spuštimo na prekopano zemljišče.

### 2. Zajedalci na zelenih delih rastlin

Izmed vseh množestvilnih zajedalcev na zelenju so gotovo najbolj škodljive gosenice (to so ličinke raznih metuljev). Kakšno ogromno škodo naredi že gosenica kapusovega belina, smo skusili vprav minulo poletje, ko je bilo opustošeno skoraj vse zelje po srednji Evropi. Pa je še mnogo drugih gosenic,

ki vsaka na svoj način zajeda povrtnino. Poleg gosenic kapusovega in repičnega belina so najbolj razširjene, jako raznovrstne in silno škodljive gosenice raznih sovč, ki kvarijo prav vsako zelenjad. Vse so nočne živali, ker podnevi so skrite navadno plitvo v zemlji ali pa na površju v kakem skrivališču. Zaradi tega in pa tudi zato, ker žive posamez, je njih zatiranje prav težavno. Zelo uspešen je lov na metulje, ki gredo radi na sladke tekočine, kakor sadni sok, melaso i. dr. razredčene z vodo, ki jih denemo po nekoliko v steklenice ter nastavimo po vrtni, seveda samo čez noč, ker podnevi bi se lovile čebele. Gosenice najdemo ob vsehlihi rastlinah. Kure so jako uspešne zatiralke te vrste gosenic, žal, da jih ne moremo ob vsakem času spuščati v vrt.

Gosenice so grizoče žuželke, zato jih zatiramo tudi s trupi za želodec (arzenikovi pripravki). To sredstvo je uporabljivo pa le tedaj, ako se pojavijo gosenice v velikem številu in so rastline, ki jih zajedajo, še majhne (n. pr. na zelju).

Pri nas jako pogoste in zelo škodljive so listne stenice (šoštariji), ki ob suši posebno rade izsesavajo mlade kapusnice (zelje, ohrovt, karfijole itd.). Pa tudi druge zelenjadne rastline imajo svoje stenice, ki so povsod velika nadloga. Stenice so sesajoče žuželke, ker izsesavajo sok iz nežnih listov, vršičkov pa tudi iz plodov. Zatiramo jih na ta način, da jih obiramo z rastlin in mečemo v posodo z razredčenim drevesnim karbolinjem (arborinom). Kjer se pojavijo v večjem številu, jih uničimo s tobačnim izvlečkom, kakor zatiramo listne ušice na sadnem drevju. To sredstvo pa popolno učinkuje le tedaj, ako ga uporab-

ljamo, dokler stenice še niso razvite. Dorasle živali so zlasti ob toplem sončnem vremenu jako gibke in jih ni lahko obirati, ker se znajo neverjetno spretno skrivati.

Mlado solato in tudi drugo sočno zelenjad tako radi objedajo polži. Ako se močno razpasejo, delajo po vrstovih veliko škodo posebno v mokrih letinah in vlažnih legah. Za odvrčanje polžev zelenjadnih rastlin imamo mnogo dobrih sredstev. Najbolje se obnesejo jedke snovi, kakor živo apno, apneni dušik, kajnit, v prah zdrobljena modra galica. Te snovi potresamo okrog rastlin, ki jih hočemo obvarovati pred polži. Tudi plevel, smrekove iglice, na drobno sesekljano brinje so predmeti, s katerimi odvrčamo polže od vrtnih gredic, ako jih potresamo zlasti ob tisti strani, odkoder ponoči prihajajo polži. Goste žive meje, stari grmi ribeza, prav posebno pa obrobki iz zelenike so prava kotišča in skrivališča za polže. Dokler teh nasadov ne odstranimo, se polžev ne bomo iznebili.

Hud zajedalec mladih kapusnic in drugih h križnicam spadajočih rastlin so bolšice (bolhe). To so majčkani hroščki, ki do golega vjedo mlade zeljne sadike ali repo, redkev itd. Te živalce se najboljše počutijo na suhi na drobno razpokani zemlji, zoprna jim je pa vlaga. Zato sejalnice ali gredice, kamor smo sadili kapusnice, vsak dan večkrat popršimo z vodo, pa bodo bolšice kmalu zginitile. Pregarjajo jih tudi s pepelom, živim apnom, cestnim prahom. V večjem obsegu bi jih lahko zatrli s strupenim škropilom (arzenik), kakršno uporabljamo v sadjarstvu in sploh proti gosenicam. O drugih pozneje. H.

## Pozeba trt in njih oskrbovanje

Z Dolenjskega pa tudi iz Štajerske dobivamo vesti da sta slana in mraz povzročila v vinogradih precej hudo pozebo. Ponekod so prizadete srednje lege, drugod nizke, pa tudi visoke. Škoda je tem večja, čim bolj je trta odgnala. Vinogradniki so obupani, ker si ne vedo pomagati in bi radi prišli vsaj do skromnega pridelka. Le malokje so bili pripravljeni na slano in so kadili, s čemer so vsaj nekaj trsja obvarovali zdravega.

Kjer je pa mraz pritisnil, tam pa kajenje itak nič ne zaleže.

Zdaj, ko je škoda tu, nastane vprašanje, kako jo zmanjšati; kako rešiti vsaj del pridelka, kako postopati s pozeblimi trtami. Nekoliko dni po pozebi vidimo, kaj je na trti ostalo zdravega in rodovitnega, ker so pozebla očesa in poganjki črni oziroma oveneli. Znano je, da tam, kjer je na trsu oko, ni samo tisto, ampak zraven sta še dve speči očesi, ki navadno

ne odženetaka glavno. Če se pa to iz kateregakoli razloga pokvari, tedaj poženetaka obe stranski — podočniki, kakor jih imenujemo — ter nadomestita glavno oko.

Če torej glavni poganjki pozebe, je najbolje ga s prsti previdno odstraniti — odščipniti in na njegovem mestu bosta pognala oba ali vsaj eden podočnik, ki bosta tudi še dala kak grozdek. Odstraniti je tudi vse ničvredne in odvišne novonastale poganjke na šparonih, palcih in na starem lesu; pustiti je pa tiste z zarodom in še enega ali dva najmočnejša in najprikladnejša na lanskem ali starem lesu za nadaljno vzgojo trte. Kar je ostalo zdravega, moramo skrbno negovati: privezati h kolu, ponovno očistiti zalistnikov, žveplati in škropiti, da se okrepi. Vse druge poganjke pa odstranjujemo, čim se pokažejo, da se le glavni krepko razvijajo.

Tudi poleti moramo na nje paziti, skrajšati jih za polovico, da se les utrdi in bolje dozori. Prihodnje leto jih pa obrežemo na kratke palce od 2—3 oces, da poženejo krepke mladike, ki naj dajo dobro podlago za rodovitne poganjke v naslednjem letu. Tako moramo skrbeti za pozebo trsje, da si vsaj nekaj pridelka zagotovimo in okrepimo poškodovani vinograd.

## Krmila za izrejo piščancev

Ne bom našteval vseh krmil, ki so primerna za pičo mladi perutnini, ampak samo tista, ki so posebno dobro učinkovita. Sem spadajo skoraj vse vrste žit, bodisi v celem zrnju, bodisi kot moka ali zdrob. Celo zrnje pride seveda v poštev šele takrat, ko so piščanci že dovolj veliki, da ga morejo uživati. — Rž za perutnino ni pripravna hrana; je kakor pravimo »prevročac«. Zato je ali sploh ne pokladamo, če bi jo pa kdaj izjemoma dajali, jo smemo primešati največ 20 do 25%, in še to v predkaljivem stanju. — Pšenico krmimo piškom celo šele ko so stari 5—6 tednov, poprej pa le njen zdrob. Pšenica ustvarja tudi toščo, zato je ne smemo pokladati preveč, če ne nameravamo piščancev naravnost pitati za kakolj. Pšenični otrobi učinkujejo kot rahlo odvajalno sredstvo, pa tudi lepo urejujejo prebavo. — Ječmen je za odraslo perutnino dobra piča, piški pa se ga lotijo šele takrat, ko so že precej odrasli. Pač pa je ječmenov zdrob (šrot) dragocena žitna

Kako pa je tam postopati, kjer so očesa pozebla, še preden so odgnala? Tam ne moremo ničesar storiti, ampak samo počakati, da odženejo podočniki.

Kjer so pa pozeble že do 25 cm dolge mladike na koncih, jih je treba vršičkati do živega mesta, da se more razviti krepak podaljšek. Tam pa, kjer je bil mraz tako oster, da so mladike pozeble do izpod kabrukov, jih je nad vznikom odrezati z ostrim nožem, da se morejo razviti dovolj krepki poganjki. V tem primeru je pridelek seveda uničen.

Na trsih, kjer so pozeble skoraj vse mladike, poganja iz stranskih oces in iz starega lesa mnogo nerodnih mladik. Pri mandanju moramo paziti, da pustimo od teh primerno število, da dobi trs več listov, s katerimi se hrani in krepi.

Nadalje moramo poleti trsje večkrat okopati in pridno pleti, da se krepkeje razvija. Res je sicer, da nam pozebli vinograd letos tega dela ne bo poplašal, toda misliti moramo naprej, da ohranimo žlahtni trs pri moči, da nam bo vsaj prihodnja leta povrnil to, kar mu letos nudimo. Tudi gnojenje s čilskim solitrom mu zelo koristi, ker se po tem gnojilu močno obraste in dobi zdrav in dozorel les.

L.

primes tako za vrejo piščancev kakor tudi za pisanje perutnine; kaljen ječmen je posebno izvrstna krma za pisanje rac in gosi. Oves kot tak zavoljo svojih luščin ni primeren za piščance; ječmenova kaša je pa izborna začetna piča zanje. Posebno priporočajo olupljen oves za vzrejo piškov zato, ker vsebuje mnogo lecitina in fosforne kisline; tak olupljen oves piščanci tudi po kratkem privajanju radi žro. Posebno izborna krma za piške so ovseni kosmi, piča, ki jo delajo iz olupljenega ovsa s pomočjo valjarjev; kjer je le mogoče, naj bi primešali suhi hrani tudi nekaj odstotkov teh kosmov. Žal je pa cena tega materiala previsoka, da bi ga mogli uporabljati dalj časa pri večji množini piščancev. — Koruza je, seveda satko zdrobljena, za piščance zelo ugodna krma. Koruzni zdrob ali koruzna moka je tudi kot mehka hrana priporočljiva, ravno tako za pisanje, posebno pa zmešana z ječmenovim zdrobom. Razne ameriške preizkusne postaje priporočajo,

da uporabljamo rumeno koruzo v večji meri za krmljenje piškov. Povod za ta predlog je dalo bogastvo tega žita na vitaminih. — Riž, posebno ceni rižev zdrob, je bodisi suh ali pa namočen v vodi ali mleku, zdrava hrana za piščance, ki jo tudi radi jedo. — Ajdova kaša ali ajdov zdrob sta izborno močno in pitalno krmivo za piščance. Cele ajde pa piški zavoljo trde lupine in oglate oblike nič kaj ne marajo. — Proso olupljeno, torej prosena kaša, je za majhne piščančke izvrstna žitna hrana: lahko jo pa pokladamo tudi kot mehko vlažno hrano, če smo kašo poprej na lahno skuhalo na vodi ali mleku; toda te krme smemo dajati le največ 15% celokupne hrane. To bi bila žita, ki vsebujejo v glavnem škrob (moko), ki spada med ogljikove vodane.

Niž manj važna skupina hraniv pa so beljakovine. Sem spadajo: Mesna moka, če je dobra, silno pospešuje rast piščancev. Če jo krmimo v preveliki množini (a to se ne izplača, je predrago), povzroča drisko. Od začetka je primešavamo drugi hrani, in sicer vlažni, kake 2 do 3 grame na glavo, potem stopnjujemo množino na 10 do 15 gramov. Če je pa ta mesna moka narejena iz mesa bolnih ali sicer nič-

vrednih živali, pa ni posebno pridna. Da namreč uničijo vse bolezenske kali, jo prav močno segrevajo, s tem pa povzročijo, da postane beljakovina težko prebavljiva. — Še boljše kakor mesna je ribja moka, ki vsebuje obilico fosforno-kislega apna in močno pospešuje rast; pokladamo jo na isti način kakor mesno moko, samo da v manjših množinah. Ribja moka, ki bi vsebovala več kot 3% toliše in soli, bi bila za piške naravnost strup!

Izvrstno krmilo za piške je mleko. Polnega (neposnetega) seveda ne bo nihče dajal, ampak ga vselej posnel za smetano ali surovo maslo. Tudi pinjenec je izborna hrana. Posneto mleko pokladaj piškom ali popolnoma sladko ali pa popolnoma ekisano; obe vrsti imata enako vrednost. Vendar pa nikari ne menjavaj: enkrat sladko, drugikrat kislo, ampak se drži pri vzreji določene skupine piškov le ene vrste mleka! Sicer rade nastopajo motnje v prebavi. V gorkem letnem času dajaj prednost kislemu mleku; to pa zato, ker je v tem času težko dobiti redno popolnoma sladko mleko. Saj se prične sladko mleko že če sije sonce malo časa na posodo z mlekom, kisati. Nakisano mleko je pa vedno škodljivo. (Prihodnjič naprej.)

## V KRALJESTVU GOSPODINJE

### Plenice

Ena najbolj neusmiljenih navad komaj preteklo dobe so bile gotovo plenice. Ko si videl ubogega majhnega črvčka, kako so ga tesno povitega prestavljali in prenašali iz kraja v kraj ko mrtvo stvarco, se ti je moral v srce zasmiliti. Ne samo, da revše že itak ne more povedati, kaj hoče, kaj trpi, ga mučijo še celo oni, ki so mu v varstvo dani, in mu iz same ljubezni in skrbi branijo, da bi mogel pokazati, da je tudi on živo bitje.

Res so tesni povoji dandanes samo še po nekaterih krajih po deželi v navadi. Po mestih se je ta povoj že zrahljal in rabijo le še plenice, v katere lahko povijejo otroka. Kmalu tudi te odpadejo in otrok nosi le še hlačke-ovijačke z gumi-jasto podlogo.

Koliko gorja bi bilo malim prihranjenega, če bi se lahko že takoj spočetka prosto gibali! V novejšem času tudi to že poskušajo in so te skušnje dognale, da se tak otrok veliko bolj razvija in postane

mного prej močan in krepak kot pa otrok, ki mora vse mlade dni preživeti v tesnih, dostikrat mokrih in smrdečih povojih.

V današnjih časih, ko tako visoko cenimo telovadbo in sploh telesno gibanje, so začeli govoriti tudi že o telovadbi dojenčka. Seveda se more na kaj takega spraviti le nekdo, ki je o tem strokovnjaško poučen in ve, kako mora pregibati ta ali oni ud malemu dojenčku, da mu kaj ne izviije ali ne zlomi, ko je na njem vse tako mehko, nežno in občutljivo. Matera pa, ki tega znanja nima, ni treba zato zdihovati. Tudi ona lahko s svojim dojenčkom telovadi, in še kako imenitno! Samo otroku pusti, da se bo sam po mili volji pretegoval, pa boš videla, kako imenitno ti bo ta mala stvarca znala telovaditi. Kakor hitro leži otročiček na trdni podlagi, po možnosti brez obleke in samemu sebi prepuščen, že začne gibati in raztezati svoje ude in je pri tem pristrčno vesel in zadovoljen. Najprej taca z nogami ko žaba in se tega neverjetno dolgo ne naveliča. Če pa ga položiš na trebuš-

ček, že skuša plezati in kobacati po koljenih. Z rokami si otročiček ne zna še tako hitro pomagati, pa tudi teh se že kmalu poslužuje, da lahko dalje kobaca. Seveda pa mora pri taki telovadbi mati držati otroka za glavo in mu jo porivati naprej, ker se mišice na vratu utrdijo šele veliko pozneje toliko, da se more dojenček sam pokonci držati.

Zelo važno je, da pusti mati otroka čim večkrat, da se lahko tako prosto preigiblje. Oskrbi naj mu varen prostor, da ne more nikamor pasti in se ne more primeriti kaka nesreča, potem naj ga pa kar pusti, da se stelovadi po mili volji. Ležišče naj bo ravno in trdo. Na perju se ne da prosto gibati, pa tudi počivati ne. Odeja na otrokovi postelji ne sme biti težka. Posebno podnevi, ko je otrok zburjen, naj bo v svojih kretanjih popolnoma svoboden, če ga že prav za noč povijemo iz strahu, da se ne bi zbrcal in potem prehladil. V četrtem ali petem mesecu se začne otrok tudi že sam obračati. S hrbta se prevali na trebuh, s trebuha zopet nazaj na hrbet. Te vrste telovadba je za otroka še posebno važna, ker se s tem krepí hrbtenico. Zato pa mora biti otrok v tem času v resnici prost. Da se ne razgali, mu priveži odejo pod rameni nad preprostim trakom, ki je speljan preko blazine. Tako se otrok lahko prosto vrti na vse strani, pa vendar ostane pokrit.

To bo krepilo otroka in ta prostost mu bo napravljala veliko veselja. Njegov veselí obrazek in zadovoljno brbljanje ti bo o tem najlepše pripovedovalo. Hr.

## Pripravljanje zdrave hrane

### Močnate jedi in pecivo

Skoro vse vrste močnatih jedi in peciva so napravljene iz bele moke in imajo zaradi tega zelo malo najvažnejših redilnih snovi, t. j. rudninskih snovi, vitaminov in beljakovin. V vsaki moki prevladujejo kiselnotvorne rudninske snovi, zato je to enostransko živilo, ki ga moramo izenačiti z zelenjadjó, sadjem, krompirjem in mlekom.

Venko testo potrebuje rahljajnih sredstev, da dobimo rahlo pecivo. Moko uporabljamo tudi za to, da juhe ali omake zgostimo. Za zelenjad je raje ne uporabljamo, ker je brez moke boljša in več vredna. Mnoge vrste peciva pečemo prav lepo iz črne moke namesto iz bele. Tako pecivo je

veliko okusnejše, pa tudi redilnejše in ni brez vsake prave vrednosti kakor izdelki iz bele moke. Iz črne moke pečemo razno medeno pecivo, prav tako pa poizkusimo lahko tudi s pečenjem drugih močnatih jedi, ki smo jih do sedaj delali samo iz bele, malo-vredne moke.

H. Š.

## Mleko

Mleko je zelo redilno živilo, ki je poleg tega razmeroma poceni. Ima v sebi polnovredne beljakovine, maščobo, lipoide, vitamine, fermente ter rudninske snovi, izmed katerih prevladujejo lugotvorne. Zaradi obilnih in važnih hranilnih snovi ga moramo v naši hrani upoštevati, kakor zasluži. Vendar za odrasle ni, da bi ga uživali preveč. Pol litra na dan odrasli osebi zadoštuje.

Mnogo bolj zdravo kakor kuhano je sirovo mleko. Pri kuhanju se namreč izgube nekatere redilne snovi. Apno, važna sestavina mleka se pri kuhanju zveže z beljakovino v neraztopno spojino — in mleko ni za nas več bogato na apno, kakor smo mislili. Ta izguba je posebno občutna za dojenčka. Največ vredno je zdravniško preiskano mleko zdravih krav, snažno pridobljeno, ki ga ni treba kuhati; takega brez skrbi uporabljamo sirovega.

Posneto mleko ima vse hranilne snovi razen maščobe. Pinjenec, ki oslane pri izdelovanju plesnega masla je prav tako redilen kakor posneto mleko, ter pomeni redilno in hladilno pijačo. Uporaben je tudi za postne juhe in pri močnatih jedeh. Kislo mleko ima iste lastnosti kakor sveže neposneto mleko, a je laže prebavljivo, ker so je beljakovina že zasirila potom mlečnokislinskih bakterij. Jogurt, kumis in kefir imajo isto vrednost kakor kislo mleko; napravljani so s posebnimi mlečnokislinskimi bakterijami.

Ako dodenemo mleku ječmenove kave, postane veliko laže prebavljivo, ker se v želodcu zasiri v bolj drobnih kosmih. Razen tega je žitna kava poceni, redilna in lahko prebavljiva topla pijača. Tudi otroci povečini raje pijejo žitno kavo kakor samo mleko. Mleko, ki mu je primešana sladna kava, se trikrat laže prebavi.

**Maščobe.** Največ uporabljamo živalske maščobe in sicer svinjeko mast. Boljše pa so tolstše rastlinskega izvora kakor kokosovo in orehovo maslo. Rabimo jih lahko za vsa jedila. Za cvrenje v masti uporabljamo tako maščobo, ki se da segreti do visoke temperature ne da bi se sežgala in ima čim manj



vode, n. pr. kokosovo maslo, olje, svinjska mast. Tudi primerna mešanica teh maščob je dobra za crenje. Za dušenje zelenjadi je najboljša zabela presno maslo. Umetno maslo ali margarina je mešanica raznih maščob, rastlinskih in živalskih.

## KUHINJA

**Zelenjavina juha.** Spomladanske zelenjave, kakor rman, kislica, jagodovo listje, pehtran, krebujlico, meto, meliso, koprive, prav malo luštrka in par listov špinače preberem, osnažim in operem. Potem vse skupaj sesekljam in na surovem maslu ali masti pražim pol ure. Praženje zalijem s kostno juho ali s krompirjevko. Med vrenjem, ki naj traja pol ure, pridenem prežganje, ki sem ga napravila iz žlice masti in žlice moke. Nazadnje vlijem v juho eno ali dve stepeni jajci in jo zlijem na ocvrte in na kocke narezane žemljice. Za to juho naj bo dve pesti sesekljane zelenjave. Namesto ocvrtih žemljic pridenem juhi jajčne žličnike, ki jih takole napravim: V dva decilitra mrzle močne juhe ošvrkljam 4 rumenjake, eno celo jajce, malo osolim in dodam polno žlico moke ter košček surovega masla. Ošvrkljanje zlijem v obliko in skuham v sopari. Iz tega kuhanja zajamem z žlico majhne kose, jih denem v skledo in nalijem zelenjavino juho nanje.

**Pomarančni narastek.** Štirim žemljicam obriham skorjo, jih narežem na listke, polijem z mrzlim mlekom in pustim, da se žemljice dobro namočijo. V kozici segrejem 10 dkg surovega masla, stresem vanj namočene žemljice, in testo na ognju mešam toliko časa, da je lepo gladko in da se odloči od kozice. Testo denem v skledo, da se popolnoma ohladi. Posebej stepem 15 dkg sladkorja z 8 rumenjaki. V stepenje dodam sok dveh in lupinice ene pomaranče. Testu pridevam med pridnim mešanjem po žlicah stepenje in dobro zmešano pretresem v pomazano obliko. V pečici pečem narastek pri ne prehudi vročini eno uro.

**Pomarančni kruh.** 14 dkg sladkorja obriham na dveh pomarančah. Sladkorju dodam 6 rumenjakov, 14 dkg sesekljanih mandeljev, sneg petih beljakov in nazadnje 5 dkg drobtinice, ki sem jih s sokom dveh pomaranč namočila. Testo stresem v pomazano obliko in spečem v pečici. Drugi dan razrežem kruh na kose. Razrezanega spravim zopet skupaj in ga po-

vežem z vrstico. Površino polijem s pomarančnim ledom in dam v pečico, da se led strdi. Potem odvijem vrstico, da se kosi razdele.

**Pomarančni led.** 20 dkg presejanega sladkorja mešam s sokom dveh bolj drobnih ali ene velike pomaranče. Nekaj časa mešam led na hladnem, pozneje pa na toplem, da se segreje, a ne sme zavreti. Še z gorkim ledom polijem površino in zelo urno razmažem za nožev rob na debelo po torti, kruhu ali kolaču.

**Pomarančni sok.** Za sok vzamem več lepih zdravih pomaranč. Od te množine jih odberem eno tretjino in jim olupim skorjo prav na tanko. Te olupke denem v snažno krpo in jih zvežem z nitko. Vse sadove dobro ožmem, precedim skozi platnen prtič in dodam soku toliko sladkorja, kolikor sok tehta. Najpoprej prevrem sladkor s polovico dodatka soka. Krpico z lupinicami pridenem vrenju. Ko se sladkor navzame duha, dolijem še ostali sok in pustim dobro prevreti. Še topel sok napolnim v steklenice, jih dobro zamajam in spravim na suh prostor. Sok je dober v poletni vročini, pomešan z vodo, kot zdrava osvežujoča pijača.

## LJUBLJANSKI TRG

**Mleko in mlečni izdelki:** mleko 1 l din 2, surovo maslo 1 kg 24 do 28, čajno maslo 28 do 32, kuhano maslo 28 do 32, bohinski sir 25 do 26, sirček 6, polemenc 24 do 26, trapist I. 20 do 24, II. 18 do 22 din. Jajca din 0.50 do 0.60 za kom. — **Sadje:** jabolka I. din 10 za 1 kg. II. 6, III. 4 do 5, suhe češplje din 10 do 14, suhe hruške din 4 do 6, orehi din 9 do 10, luščeni orehi din 24 do 28 din za 1 kg. — **Mlevski izdelki:** moka št. 0 1 kg din 3.40 do 3.55, št. 2 din 3.20 do 3.35, št. 5 din 3 do 3.20, št. 6 din 2.85 do 2.95, kaša 2.96, ješprenj 3.50, ješprenjček din 3.80 do 8, otrobi 1.40 do 1.60, koruzna moka 1.80 do 2, koruzni zdrob 2.15 do 2.20, pšenični zdrob 3.60 do 4, ajdova moka I. 4.60 do 5, II. 3.90, ržena moka din 3.35 za 1 kg. — **Kurivo:** premog 1 tona din 380 do 405, trda drva 1 m din 90 do 95, žagana din 120, mehka drva 1 m din 70, oglje 1 kg 1.75 do 2 din. — **Zelenjava:** solata ajserica 1 kg din 10 do 14, endivija 7 do 10, berivka merica 2, motovilec merica 1, radič domači 1 kg 10, cvetača 6, zgodnje zelje 10, pozno zelje 4, rdeče zelje 5, kislo zelje 4 do 5, ohrovt 6,

# GOSPODARSKE VESTI

## CENE

g Kmetijski pridelki: Ljubljana, dne 20. aprila 1938. Pšenica 1 kg din 2,35, ječmen 2,20, rž 2,35, oves 2, koruza 1,50, fižol 3,10, krompir, stari 1,25, novi 7, proso 1,95 do 2,30, ajda 2,25 do 2,35, grah 7, leča 5,50 do 9. Seno 0,50 do 0,65, slama 0,45. — Kranj, 19. aprila 1938. Pšenica 1 kg din 2,50, ječmen 2,50, rž 2, oves 1,90, koruza 1,50, fižol 2,50, krompir 1, lucerna (seme) 22, seno 0,75, slama 0,50. — Maribor, dne 14. aprila 1938. Pšenica 1 kg din 2,10, ječmen 1,90, rž 2, oves 2, koruza 1,40, fižol 1,50, krompir 0,75, seno 0,50, slama 0,25.

## ŽIVINA

g Na ljubljanski sejem dne 20. aprila so prignali 50 volov (prodali 12), 21 krav (9), 9 telet (7), 115 konj (10) in 677 prašičkov v starosti ob 6 do 12 tednov. Te so prodajali po din 120 do 220 za komad. Živina je imela naslednje cene: voli I. din 6 do 6,50, II. 5 do 5,50, III. 4,50 do 5; telice I. 6 do 6,50, II. 5 do 5,50, III. 4,50 do 5; krave I. 5 do 5,50, II. 4 do 4,50, III. 3,50 do 4; teleta I. 8, II. 7 din za 1 kg žive teže. Prašiči špeharji din 10,50 do 11, pršutarji din 9 do 10 za 1 kg žive teže.

g V Kranju so prodajali na sejmu dne 19. aprila živino takole: voli I. din 6,25, II. 6, III. 5; telice I. 6,25, II. 6, III. 5,25; krave I. 5,25, II. 4,50, III. 4; teleta I. 7 do 8, II. 6,50, prašiči špeharji din 10, pršutarji din 8 do 9,50 za 1 kg žive teže. Na sejem so prignali 31 volov (prodali 27), 23 krav (18), 12 telet (6), 19 junic (12), 2 bika (2) in 153 prašičev (61). Pri kupčiji na čez je dosegel najboljši vol ceno din 3,500, najboljša krava din 2000, junica din 2250 in bik din 2400.

g Na sejmu v Kamniku dne 12. aprila je imela živina sledeče cene: voli din 4 do 5,75, krave din 3 do 4,50, junci in telice din 4 do 5, prašiči pršutarji din 7 do 8, prašički v starosti do 10 tednov din 250 do 380. Ovce so plačevali po din 3 do 3,25 za 1 kg žive teže, jagenjčke din 35 do 55 za komad, kozličke din 30 do 45 za kom.

g Iz Maribora smo prejeli naslednje cene: voli I. din 5,50, II. 4,50, III. 3,50; telice I. din 5,50, II. din 4,50, III. din 3,50; krave I. 4,50, II. 3,50, III. 2,50; teleta I. 7, II. 5,50; prašiči pršutarji 6 do 7 din za

1 kg žive teže. - Cene prašičem: mladi prašički, 5 do 6 tednov stari din 80 do 110 za kom., 7 do 9 tednov din 110 do 130, 3 do 4 mesece din 140 do 200, 5 do 7 mes. din 250 do 265; na vago je šel 1 kg žive teže po din 6,50 do 7,75, 1 kg mrtve teže pa po din 8,50 do 11,25.

g Na prašičjem sejmu v Ptujju dne 19. aprila so imeli prašiči tele cene: mladi prašički od din 60 do 120 za kom., pršutarji din 7 do 7,50 za 1 kg žive teže, debeli din 7,75 do 8, plemenski din 6 do 7. Na živinskem sejmu pa so bile cene: voli din 3,50 do 5, krave 2 do 4,25, biki 3,50 do 3,75, junci 3,50 do 4, telice 4 do 4,75 za 1 kg žive teže.

g V Črnomlju je bil dogon na sejem dne 12. aprila izredno velik. Prignali so 505 volov (prodali samo 55), 92 krav (10), 143 mlade živine (9) in 321 mladih prašičkov (84) ter 13 odraslih prašičev. Cene: voli I. din 5,50 do 6,50, II. 5, III. 4; krave I. 3 do 4,50, II. 3, III. 2,50; junci I. 5 do 6, II. 4,75, III. 4; telice I. 6 do 7, II. 5, III. 3,75 za 1 kg žive teže. Mladi prašički v starosti od 8 do 10 tednov din 200 do 230 za komad.

g Na živinskem sejmu v Podčetrtku dne 19. aprila je imela živina te cene: voli I. din 6,50, II. 5,50, III. 4,25, telice II. do 5, III. do 4,25; krave II. do 4, III. do 3,50 za 1 kg žive teže. Dogon: voli I. 12 kom., II. 23 kom., III. 31 kom.; telice II. 6 kom., III. 29 kom.; krave II. 3 kom., III. 130 kom. Iz tega poročila se vidi, da je bilo prvovrstnega blaga malo.

g V Lendavi je bilo prignane na sejem dne 14. aprila 150 kom. živine, prodane pa 45 kom. Cene: voli (biki) din 5 do 6, telice 4,50 do 5, krave 2 do 3,75 za 1 kg žive teže.

## DENAR

g Na ljubljanski borzi je imel pretekli teden denar sledečo ceno: holandski goldinar 24,20 din, nemška marka 14,50 din, belgijski belg 7,50 din, švicarski frank 10 din, angleški funt 216 din, ameriški dolar 43 din, franc. frank 1,25 din, češka krona 1,50 din, laška lira 2,27 din. V zasebni kupčiji so cene denarja navadno nekoliko različne od uradnih cen na borzi.

## PRAVNI NASVETI

**Slaba kupčija. L. O. C.** Ko ste parcelo na sodni dražbi kupili, plačali, in je sedaj na vas prepisana, ste pač vi njen lastnik in gospodar. Če vam dela sedaj sitnosti prejšnji lastnik, ki vam je odpeljal od vaših ljudi nagrabiljeno stelo in si jo prilastil, potem je s tem storil tatvino. Naznanite ga orožnikom! Če ga pa sodišče ne obsodi, češ, da je slaboumen, sami pa veste, da je dovolj pameten, potem vam svetujemo, da naprosite orožnike, da ga ustrahujejo. Najbrž bo to bolj zaleгло, kot pa ovadba pri sodišču.

**Za bolnega gospodarja založeni stroški. A. Z. R.** Kar ste v bolni in ob preselitvi plačali za svojega bolnega gospodarja, to imate pravico zahtevati od pokojnikove zapuščine. Če pa ni nič zapustil, niso njegovi sorodniki dolžni, da plačajo zanj. Tudi tožba z advokatom nima izgleda.

**Spor zaradi meje v gozdu. I. R. Z.** Če je meja v gozdu sporna, potem jo mora sodišče določiti na predlog ene ali druge stranke. Tudi v gozdu poteka meja od mejnika do mejnika v ravni črti. Če ste kos spornega gozda stalno preko 30 let uživali s tem, da ste tam redno grabili listje in deloma tudi kosili stelo, vam sosed tega kosa ne more več vzeti, tudi če bi mapna meja drugače pokazala, ker ste dotični kos gozda tekom 30 let že priposestvovali.

**Hranilna vloga. A. N. K.** Svojo hranilno vlogo lahko prenesete v drugo hranilnico le v sporazumu z obema hranilnicama. Zaenkrat vam moremo le svetovati, da še malo potrpite in da ne prodaste knjižice pod ceno. Če nujno rabite denar, poskušajte v zastavo za svojo hranilno knjižico pri drugem denarnem zavodu dobiti posojilo. To bo ugodneje za vas, kot da prodaste pod ceno svojo hranilno knjižico.

**Neuvideni zet in trda hči. V. I. G. O.** Če imate izgovorjen preužitek v njivah in stanovanje v domači hiši in je to stanovanje od drugih prostorov ločena soba, ki ste jo sami napravili, potem vam mlada gospodarja ne moreta braniti, da vzamete k sebi svojo ženo. Ze zaradi svoje starosti in lastne potrebe ste upravičeni, da imate pri sebi žensko, ki vam kuha, pospravlja in pere. Zato vaša žena do vaše smrti lahko pri vas živi. Pametno je, če napravite k svoji sobi še poseben lasten vhod, da se izognete morebitnim prepriom.

**Prodano posestvo in zakupniki. K. P. D. V.** Kupili ste posestvo, katerega dele je prodajalec poprej dajal raznim najemnikom v zakup. Pri prodaji vam ni povedal, da so nekateri najemniki v jeseni njive zasejali. Vprašate, če jih lahko prisilite, da odstopijo od teh zasejanih njiv — Če so najemniki imeli s prodajalcem zakupno pogodbo, ki ni

v jeseni prenehala in je prodajalec tudi sam ni odpovedal, potem morate vi najemnikom na šest mesecev odpovedati zakup. Po preteku tega časa morajo vam izročiti njive. Škodo, ki bi jo najemniki imeli, je dolžan povrniti prodajalec. Če so pa najemniki brez pogodbe, samo v upanju, da bodo tudi v drugem letu imeli iste njive v najemu, zasejali njive, potem lahko od njih zahtevate, da vam te njive takoj izročijo. Škodo morajo trpeti sami, ker so pač samovoljno zasejali tuje njive.

**Prepisana parcela, ki jo uživa drugi. K. P. D.** S kupno pogodbo in zemljknižnim vpisom ste postali zemljknižni lastnik vseh k posestvu spadajočih parcel. Če eno izmed teh parcel uživa nekdo drugi, ga boste lahko s tožbo prisilili, da vam izroči posest te parcele, četudi bi dotični užival to parcelo že 30 let in jo je s tem napram prejšnjemu zemljknižnemu lastniku priposestvoval. Tega priposestevovanja pa ne more uveljaviti napram vam, ki ste posestvo v upanju na javno zemljiško knjigo kupili z vsemi tam vpisanimi parcelami.

**Spremenjene parcele: K. P. D.** Če so parcele v naravi ožje kot bi morale biti po mapi, ne morete mejaše prisiliti, da pristanejo na meje, ki bi jih ugotovil zemljemerec po mapi. Meje se pač ravna po zadnjem mirnem uživanju. Zato postavite vsaj sedaj vidne mejnike po sedanjih mejah, da ne bo vaš naslednik tožil o vaši brezbrizičnosti, katero vi lahko očitale svojemu posestnemu predniku.

**Dediščina po možu. J. F.** Ko je mož umrl in vam zapustil bajto, otrokom pa vsakemu zgovoril po 1000 din, ste vi kot dedinja morala vsakemu izmed otrok plačati, kar je oče zapisal. Sedaj pa lahko sami daste bajto enemu izmed svojih otrok, ostalim pa dedne deleže. Če je že umrl najstarejši sin, morate na njega odpadajoči delež dati njegovim otrokom. Vsakemu izmed svojih otrok morate najmanj toliko dati, kolikor znaša nujni delež. Če je bajta vredna 16.000 din in je osem otrok, potem znaša nujni delež za vsakega otroka 1000 din. Isti znesek morajo dobiti tudi vsi otroci že umrlega najstarejšega sina. Če so po očetu več dobili, se to ne more pri dedovanju po vaši zapuščini upoštevati.

**Pot k mlinu. M. B. Š.** K svojemu mlinu imate pot čez sosedov svet. Te poti sosed ne rabi. Zato jo tudi ne popravlja in jo morate sami vzdrževati. Sedaj pa je sosed začel dovoljevati tujim ljudem, da po tej poti vozijo šoder iz struge in mu zato plačujejo odškodnino. Vprašate, če sme sosed razpolagati z vašo potjo. — Seveda sme, saj gre pot po njegovem svetu. Ker pa to pot uporabljajo tuji ljudje z njegovim privolenjem proti odškodnini, imate zahtevati od sosed, da sedaj tudi on sorazmerno prispeva k vzdrževanju te poti.